

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' ~~המנוחה~~

תיק חיצוני:

לפני כבוד השופטים שבח יהודית, סג"נ, שאול שוחט, יונה אטדגי

מערערים

1. ~~המנוחה~~

2. ~~המנוחה~~

ע"י ב"כ עו"ד רון מובשוביץ

נגד

משיבים

~~המנוחה~~

ע"י ב"כ עו"ד בועז קראוס ונועה בינדר שטיינברג

פסק דין

1

2

השופט ש. שוחט:

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

1. המנוחה ב' פ' ז"ל (להלן: "המנוחה") הלכה לבית עולמה ביום 21.4.13 בהיותה בת 90 שנים. בעלה של המנוחה נפטר לפניו, בשנת 1998. לשניים נולדו שני בנים: המשיב ובן נוסף אשר הלך לעולמו לאחר פטירת הבעל-האב ולפני פטירת המנוחה. הבן הנוסף הותיר אחריו שני ילדים, הם המערערים שלפנינו.

לאחר פטירת הבעל-האב ויתרו שני הבנים על חלקם בעזבונו לטובת המנוחה-אמם.

2. המנוחה הותירה, במותה, שתי צוואות. אחת, מיום 30.7.08 (להלן: "הצוואה הראשונה") ושניה מיום 28.1.11 (להלן: "הצוואה השנייה").

בצוואה הראשונה הורתה המנוחה כי כל רכושה, מכל מין וסוג שהוא, כמפורט בצוואה למעט "זכויותיה במקרקעין ובבית הנמצא..." (להלן: "הבית") ופמוט כסף שהורישה למערערת 2 יעבור לאחר מותה למשיב. אשר לבית – המנוחה הורתה כי זכויותיה בבית יעברו לאחר מותה מחצית למשיב ורבע לכל אחד מהמערערים; הבית ימכר כפי החלטתו של המשיב; מתוך התמורה שתתקבל יקבל המשיב סך של \$150,000 והיתרה תחולק בין בנו לבין המערערים בהתאם לחלקם בבית.

בצוואה השנייה זיכתה המנוחה את המשיב בכל רכושה למעט פמוט כסף אותו ציוותה למערערת 2 והורתה למשיב ליתן למערערים – ילדי הבן שנפטר – נכדיה – "...חלק בירושתו לפי צו מצפוני ולפי

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

1 החלטתו הבלעדית [והם] יקבלו ויכבדו כל החלטה בדבר החלק בירושתי שיבחר [המשיב] להעביר
2 אליהם".

3

4 3. המשיב הגיש את הצוואה השנייה לקיום. המערערים הגישו התנגדות לקיום צוואה זו. בפסק דינו
5 מיום 16.11.16 דחה בית משפט קמא את ההתנגדות, אשר נשענה על טענות של השפעה בלתי הוגנת
6 ותחבולה, שהפעיל המשיב על המנוחה לעשותה והורה על קיומה.

7

8 4. בית משפט קמא קבע בפסק דינו, כי: המנוחה היתה כשירה מבחינה קוגניטיבית לעת עשיית
9 הצוואה; הליקויים הבריאותיים מהם סבלה: מחלת ריאות; ליקויי ראייה ושמיעה; הקרנות עקב הישנות
10 מחלת סרטן השד; יתר לחץ דם כמו גם מצבה הנפשית, שהכביד במידה מסוימת על התנהלותה (חששה
11 להישאר לבד בבית מחמת חרדות מהן סבלה) הן בשל תגובה נפשית לרדיפות הנאצים הן לנוכח פטירת
12 הבן - לא היה בכל אלה כדי לפגוע בעצמאותה ולא הובילו לחוסר יכולת תפקודית; מדובר באישה דעתנית
13 אשר ידעה מהם רצונותיה וכיצד להביאם לידי ביטוי; הסיוע שנתן המשיב למנוחה, כבן היחיד שנותר לה
14 לאחר פטירת אבי המערערים, לא עלה כדי תלות של המנוחה בו ומדובר בעזרה וסיוע רגילים של בן יחיד
15 ומסור לאמו הקשישה, שהיתה לה אף מטפלת ושגם כך לא נזקקה לסיוע רב; המנוחה לא היתה מנותקת
16 ומבודדת מהסובב אותה. היתה לה מטפלת צמודה; קיימה שיחות עם עובדות סוציאליות, קיימה קשר
17 הדוק עם שכנה שנפגשה עמה על בסיס יומיומי במשך 20 שנים אף עם המערערים עצמם ואמם (ביקורים
18 וטלפונים) אשר העידו, כי לא הרגישו שמונעים מהם לבקר או לשוחח עם המנוחה ויכלו לעשות זאת בכל
19 עת שרצו; נסיבות עריכת הצוואה לא היו יוצאות דופן ולא הונחו ראיות התומכות בטענות המערערים, כי
20 למשיב היתה מעורבות בעשיית הצוואה, לבד מהעובדה שהוא היה זה שהסיע אותה לעוה"ד אשר ערך
21 אותה, אותו עו"ד אשר ערך צוואה קודמת למנוחה, זו הראשונה, מספר חודשים לאחר מות אבי
22 המערערים. להיפך, מי שניסה לדבר על לב המנוחה, חמש שנים טרם פטירתה, ולשכנע אותה לעשות
23 צוואה ולחלק את רכושה לפי ראות עיניו היה זה המערער 1 אשר אף נשמע, בשיחתו עמה בהקשר זה,
24 מנסה להובילה בלשונה לומר כי היא חוששת מהמשיב או כי הוא מאיים עליה בעוד שהמנוחה הודפת
25 ניסיון זה.

26

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

- 1 5. בית משפט קמא אף בחן את תוכן הצוואה ומצא אותה עולה בקנה אחד עם רצון המנוחה להיטיב
- 2 עם המשיב, נוכח העדפתה את אבי המערערים בחייו כמו גם על רקע תפיסתה לפיה רק בניה יורשים
- 3 אותה ולא המערערים-נכדיה, ובלשון בית משפט קמא:
- 4 "לאור האמור, השתכנעתי כי הוראות הצוואה הגיוניות בנסיבות העניין, הן על רקע רצונה של המנוחה
- 5 לפצות את התובע (המשיב כאן ש' ש') על העדפה קודמת לטובת הבן שנפטר, וכן על רקע תפיסתה
- 6 לפיה רק בניה הם יורשים שלה ולא הנכדים. בנסיבות אלה, ברור למה בחרה להוריש הכל לבן שנותר
- 7 בחיים ולהורות לו לחלק מרכושה לנכדים על פי שיקול דעתו" (ס' 91 לפסק הדין).
- 8
- 9 6. על רקע ממצאים אלה קבע בית משפט קמא, כי לא מצא דבר שיש בו כדי להעיד על השפעה
- 10 בלתי הוגנת של המשיב על המנוחה וכי לא הונחה לפניו כל ראיה נוספת שיש בה כדי להעיד על מעורבותו
- 11 בה או כי ניסה באופן כלשהו להניע את המנוחה לערוך צוואה ולקבוע את תנאיה (ס' 80, 94 לפסק הדין).
- 12
- 13 7. המערערים, לא השלימו עם פסק הדין והגישו את הערעור שלפנינו.
- 14 לטענתם, בית משפט קמא התעלם ו/או לא נתן משקל ראוי לראיות רלבנטיות מכריעות שהיה בהן כדי
- 15 להטות את הכף לקבלת ההתנגדות; שגה ביישום מבחני ההשפעה הבלתי הוגנת של המשיב על המנוחה,
- 16 אשר התקיימה, לטעמם, באופן חד משמעי בנסיבות העניין; קבע קביעות מהימנות תוך התעלמות
- 17 מהעובדות שהתבררו לפניו; התעלם מהעתירה לפסילת חלק מהוראות הצוואה – אותן הוראות בהן
- 18 הותירה לשיקול דעתו של המשיב את החלק בו הם אמורים לזכות בעיזבונה.
- 19 המשיב, מנגד, דוחה את טענות המערערים. לטענתו, צדק בית משפט קמא עת קיים את צוואת המנוחה,
- 20 אותה ראה כ"הגיונית והוגנת" ומשקפת את רצונה שלה ללא כל השפעה מצדו.
- 21 דיון והכרעה
- 22 השפעה בלתי הוגנת
- 23 8. שעה שנדרשים אנו, בתי המשפט, להכריע בשאלה האם צוואה שנעשתה, כולה או חלקה, בטלה
- 24 מחמת השפעה בלתי הוגנת שהופעלה על המצווה חובה עלינו ליישם בקפדנות את הכללים שנקבעו

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' מרומ

תיק חיצוני :

- 1 בפסיקה על המקרה שלפנינו, תוך שאנו נותנים את הדעת על שאלת נטל השכנוע ונטל הבאת הראיות
- 2 שעשו להטות את הכף בהכרעה הסופית.
- 3 נפתח בכללים לבחינת המושג: השפעה/בלתי הוגנת – שני היגדים בביטוי אחד.
- 4 המושג השפעה כשלעצמו נטול גוון ערכי. השפעה עשויה להיות בלתי הוגנת או הוגנת. ההכרעה בין שתי
- 5 האפשרויות היא הערכה ערכית. ונבהיר!
- 6 השאלה האם הופעלה על המצווה השפעה היא שאלה עובדתית: האם היתה השפעה כזו אם לאו. השאלה
- 7 האם השפעה זו היתה בלתי הוגנת היא שאלה ערכית נורמטיבית שתשובתה נקבעת על פי מושגים של
- 8 מוסר אישי ושל מוסר חברתי, וזאת מתוך הכוונה לרצונו האמיתי של המצווה (ע"א 4902/91 גודמן נ'
- 9 בית מדרש גבוה להוראה ודיינות פ.ד מט(2) 441, 448-450). קיים קושי ניכר הן בקביעת מאפייניה
- 10 של ההשפעה הבלי הוגנת הן בתחומת גבולותיה, והגבול בין השפעה לגיטימית ובין השפעה בלתי הוגנת
- 11 הוא לעתים מעורפל ואינו ניתן לקביעה חד משמעית. המבדיל ביניהן נמצא בתחומה של קביעה ערכית
- 12 נורמטיבית וקשור במהותה של ההגיונות (גודמן, שם, 448). כולנו נתונים להשפעות של הסביבה ושל
- 13 הסובבים אותנו. אך אין בהן כדי לפגום ברצון ולא בהן עניינו של החוק, אלא "בהשפעה בלתי הוגנת,
- 14 לאמור, בהשפעה שאינה השפעת שגרה – מעשה שבכל יום – אלא בהשפעה שיש בה מרכיב של אי
- 15 הגיונות" (ע"א 5185/93 היועמ"ש נ' מרומ, פ"ד מט(1) 318, 331). המושג "אי הגיונות" הוא מושג
- 16 מסגרת, ותוכנו ימצא בהכרעות אינדיבידואליות שתיעשנה מעת לעת, על פי השקפות הכלל והפרט
- 17 בהקשר המוסר האישי והמוסר החברתי שרווחו בתקופתו ובנסיבותיו של המצווה (ת"ע (חי') 639/90
- 18 סטיינבוך נ' מזרחי פ"מ תשנ"א(א) 407, 410). כך למשל בע"א 681/77 מרק נ' שאבי פ"ד לג(1) 7
- 19 קבע השופט ברק, כי "אפילו היתה המנוחה נתונה להשפעת המשיבה הרי אין כל בסיס לטענה כי
- 20 השפעה זו היתה בלתי-הוגנת" (ראו גם בש"א (חי') 2621/98 בייגל נ' בייגל (29.10.2001) וק ע"א
- 21 1099/90 שרוני נ' שרוני פ"ד מז(4) 785).
- 22 המסקנה המתבקשת היא שלא קיומה של השפעה הוא שפוסל את הצוואה, אלא קיומו של יסוד בלתי הוגן
- 23 בה. לכן החוק אינו פוסל צוואה שעשה המצווה מחמת השפעה או שכנוע של הנהגה אם אלו נעשו בנימוס
- 24 ללא לחץ ואיום במפורש או מכללא. מטבע הדברים, כל אדם מושפע בדרך כלל מהתנהגויות או מאמירות
- 25 של הסובבים אותו, ואין בינן לעניין השפעה בלתי הוגנת ולא כלום (ע"א 196/85 רוזנפלד נ' סלנט פ"ד
- 26 לט(4) 550; ע"א 5185/93 היועמ"ש נ' מרומ פ"ד מט(1) 318). גם לא חשוב מיהו המשפיע ומהו המניע
- 27 שלו להשפעה. המשפיע יכול שיהיה הזוכה על פי הצוואה בעצמו או מי מטעמו, וגם אם המניע להשפעה

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

- 1 הנו טובת המצווה – הצוואה תיפסל אם יתברר כי היא לא נעשתה על פי החלטה עצמאית ובלתי תלויה
- 2 של המצווה (ע"א 433/77 הררי נ' הררי פ"ד לד(1) 776 וע"א 133/84 רכטמן נ' זיסמן פ"ד לט(4) 769).
- 3 לפי המשפט האמריקני, כדי להקים את החזקה של השפעה בלתי הוגנת אין די בכך שלנהנה היתה
- 4 אפשרות להפעיל השפעה בלתי הוגנת, או שהמצווה והנהנה חיו באותו משק בית, או שבוצעה חלוקה
- 5 בלתי שווה בהוראות הצוואה לטובת נהנה שקיים 'חס' אמון עם המצווה, ואף אין די בהוכחת מצבו הנפשי
- 6 (או הפיזי) הרעוע של המנוח. לפיכך, במשפט האמריקני יש המגדירים ארבעה מבחנים מצטברים
- 7 שנדרשים לקביעת קיומה של השפעה בלתי הוגנת, ומציעים להפעילם ולהביא בחשבון את כל העובדות
- 8 והנסיבות במסגרת התשתית הראייתית הכללית:
- 9 1. מצווה הנתון להשפעה בלתי הוגנת;
- 10 2. נהנה שהייתה לו האפשרות להפעיל השפעה בלתי הוגנת;
- 11 3. נהנה שהיו לו האמצעים להפעיל השפעה בלתי הוגנת;
- 12 4. תוצאה הנחזית להיות תוצאתה של השפעה בלתי הוגנת.
- 13 מתוך גודמן, שם, 449.
- 14 ככלל, בפסיקה הישראלית אין רשימה סגורה של מבחנים לקביעת קיומה של השפעה בלתי הוגנת, אלא
- 15 הדברים נבדקים לפי נסיבותיו של כל מקרה ומקרה. על מבחנים לקיומה של השפעה בלתי הוגנת ניתן
- 16 ללמוד מאמירות שונות במספר פסקי דין: מערכת היחסים בין הנהנה למצווה הנה בעלת אופי היוצר
- 17 השפעה, והמרכיב הבלתי הוגן שבה בא לידי ביטוי בנסיבות הפעלתה והוא אשר הביא לעריכת צוואה על
- 18 פי תכתיבו של הנהנה; מגוון הנסיבות שבהן יכולה להישמע טענה של השפעה בלתי הוגנת גדול הוא, אך
- 19 דרך ההשפעה ונסיבות הפעלתה – יכול שיהיה בהן כשלעצמן כדי ליצור את אותם מרכיבים בלתי הוגנים
- 20 המצביעים שהצוואה היא פרי תכתיבו של אחר ולא פרי רצונו החופשי והאמיתי של המצווה. למשל: ניצול
- 21 תלות או חולשה או חוסר יכולת של מצווה חולה, חלש, תשוש וחסר כוח התנגדות אשר לחץ מילולי הוא
- 22 שהביאו לידי הסכמה לצוות בלתי ברירה ובשל חוסר הכוח להתנגד להשפעה או להתמודד עמה. עיון
- 23 בפסיקה מלמד, כי ביטוי של היסוד הבלתי הוגן בהשפעה ניכר באותם מקרים שבהם ניצל הנהנה את
- 24 מצבו הבריאותי והנפשי הרופף של המצווה ואת התלות של המצווה בו – אם גופנית ואם פיזית – לצורך
- 25 עריכת צוואה על פי תכתיבו (ע"א 133/84 רכמן נ' זיסמן פ"ד לט(4) 769; ע"א 423/75 בן נון נ' ריכטר
- 26 פ"ד לא(1) 372; ע"א 1750/90 אהרונסון נ' אהרונסון פ"ד מו(1) 336; ע"א 733/88 אהרוניאן נ'
- 27 אלישקה פ"ד מה(5) 705; ע"א 510/90 כצנשטיין נ' סידרנסקי פ"ד מה(2) 221; ע"א 576/78 לשצנסקי

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

1 נ' סולוביציק פ"ד לה(1) 686; ע"א 1099/90 שרוני נ' שרוני פ"ד מז(4) 785; ע"א 588/82 ראובני נ'
2 ינאי ואח' פ"ד לט(2) 721; ע"א 217/74 גמזו נ' גולוב פ"ד כט(2) 337; ע"א 851/79, 160/80 בנדל נ'
3 בנדל פ"ד לה(3) 101, ורבים אחרים). בבואו לסכם את הדברים נדרש בית המשפט העליון גם לעניין
4 בדידותו וניתוקו של המצווה מאחרים כמגבירים את מידת תלותו בנהנה:

5 "על קיומה של השפעה בלתי הוגנת ניתן ללמוד מגורמים שונים ומשתנים. מצבו הפיזי של המצווה,
6 מצבו המנטאלי והנפשי, מידת חולשתו וסוג התלות שהוא תלוי בזולת, בדידותו וניתוקו מאנשים
7 אחרים, מערכת הקשרים בינו לבין האדם שהוא נזקק לו וקשריו עם אחרים – כל אלה יש בהם כדי
8 להשפיע על מידת השתעבדות רצונו ואובדן השליטה בו, או על חשש מפני קיומו של מצב כזה" (ע"א
9 2500/93 שטיינר נ' המפעל לעזרה הדדית של ארגון עולי מרכז אירופה פ"ד נ(3) 344, 341, 338.
10 ראו גם דברי השופט שטרסברג-כהן בע"א 4902/91 גודמן נ' בית מדרש גבוה להוראה ודיינות פ"ד
11 מט(2) 441).

12 מן המקובץ עולה שהתואר "בלתי הוגנת" המתלווה אל ההשפעה נעוץ באופייה של מערכת היחסים שבין
13 המשפיע למושפע. יסוד אי-ההגינות בהשפעה יכול להתבטא גם בנסיבות הפעלתה, ולא דווקא במטרת
14 המעשה או בתוצאות שאותן מבקש המשפיע להשיג. לדוגמה, מערכת נסיבות כאמור נוצרת כאשר מי
15 שמשפיע על המצווה מנצל את תלותו, חולשתו או חוסר יכולתו. ההשפעה המביאה לבטלות צוואה היא
16 למשל השפעה שביטויה הוא לחץ מילולי המופעל על אדם חולה, חלש ותשוש שאין לו כוח להתנגד, וגורם
17 לו לאמץ את דעתו של האדם המשפיע ולצוות כרצונו. אימוץ דעתו של המשפיע בנסיבות כאלה נוצר בלית
18 ברירה ובשל חוסר הכוח להתמודד עם ההשפעה בשל מצבו של המצווה או בשל תלותו במשפיע. העיקרון
19 המודגש כאן הוא כי "חוסר ההגינות" בהשפעה שבסעיף 30(א) לחוק הירושה עוסק בה וביטויה יכול להיות
20 (בין היתר) בניצול של תלות גופנית או נפשית עקב מחלה, וזאת לצורך עריכת מעין תכתיב בדבר תוכן
21 הצוואה הנראה נכון ורצוי למי שמפעיל את השפעתו על החולה (ע"א 133/84 רכטמן נ' זיסמן פ"ד לט(4)
22 769).

23
24 9. יישום כללים אלה במקרה נתון, בו נוצרת תלות יסודית ומקיפה של המצווה בנהנה, עשוי להקים
25 חזקה, הניתנת לסתירה, בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת על המצווה, המעבירה את נטל הבאת
26 הראיות על שכמו של מבקש הקיום - הנהנה - לסתירתה. נטל השכנוע היה ונותר על שכמו של המתנגד
27 (דנ"א 1516/95 מרום נ' היועץ המשפטי, פ"ד נב(2) 813; ש' שוחט פגמים בצוואות (2016) עמ' 203

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

1 וכן ה"ש 44-45; ראו גם ע"א 3828/98 מיכקשווילי נ' מחקשווילי פ"ד בד(2) 372 בו סוכמה ההלכה
2 לאחר פרשת מרום).

3 תכליתה של החזקה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת במצב של "תלות מקיפה ויסודית" היא להקל
4 על המתנגד את הרמת נטל שכנוע (חובת הראיה), שכן במקרים רבים אין בידיו כל אפשרות מעשית
5 לשכנע באמצעות ראיות ישירות שהמצווה עשה את צוואתו בהשפעתו הבלתי הוגנת של הנהנה. עם זאת,
6 כדי שיהא ביד המתנגד לתמוך את התנגדותו לצוואה בחזקה האמורה, עליו לשכנע כי במקרה נושא הדין
7 מתקיימים לכאורה התנאים להקמתה, לאמור כי תלותו של המצווה בנהנה עובר לעשיית הצוואה היתה
8 כה יסודית ומקיפה עד שניתן להניח באופן סביר שגשול רצונו החופשי של המצווה, וכי כשערך הוא את
9 הצוואה – שהנה בעליל לטובת הנהנה – פעל המצווה בהשפעתו של הנהנה (דנ"א 1516/95 מרום נ'
10 היועמ"ש, פ"ד נב(2) 813, 832). בהקשר זה הבחין בית המשפט בין כמות הראיות הנדרשת כדי לשכנע
11 את בית המשפט בדבר השפעה בלתי הוגנת ובין תוכן של הראיות האלה. אשר לכמות הראיות הנדרשת
12 כדי להרים את נטל השכנוע (חובת הראיה) בדבר קיומה של השפעה כזו, אין די בחשד גרידא. נדרשות
13 ראיות משמעותיות המקימות תשתית ראייתית סבירה למסקנה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת.
14 אשר לתוכן של הראיות על אודות ההשפעה הבלתי הוגנת, אין הכרח להביא ראיות ישירות לקיומה של
15 השפעה בלתי הוגנת, אלא די בראיות נסיבתיות שמהן עולה מסקנה מבוססת וממשית כי הופעלה השפעה
16 בלתי הוגנת. במילים אחרות, אין די בחשד גרידא כדי להקים את החזקה שעניינה השפעה בלתי הוגנת.
17 יש צורך בראיות משמעותיות שדי בהן להקמת תשתית עובדתית בדבר קיומה של החזקה. עם זאת,
18 באשר לתוכן של הראיות, די בראיות נסיבתיות שמהן עולה מסקנה מבוססת וממשית בדבר קיומה של
19 השפעה בלתי הוגנת ואין חובה להגיש ראיות ישירות לכך. ומהן ראיות אלו?

20 "בין השאר, מדובר בראיות נסיבתיות בדבר מצבו הגופני או הנפשי של המצווה בתקופה שבה נערכה
21 הצוואה, בדבר מידת תלותו בזולת, בדבר קשריו עם אנשים אחרים, בדבר אופי יחסיו עם הנהנה על-
22 פי הצוואה, או בדבר מידת המעורבות של הנהנה בעריכת הצוואה" (מרום, דברי השופט אור בעמ'
23 848).

24 לסיכום, גם אם תקום החזקה, יש בה אך כדי להעביר את נטל הבאת הראיות (חובת ההוכחה) אל מבקש
25 הקיום, בעוד שנטל השכנוע (חובת הראיה) לעניין הטענה בדבר השפעה בלתי הוגנת ימשיך לרבוץ על
26 המתנגד לצוואה, והוא יצטרך להטות את מאזן ההסתברויות לטובתו:

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני :

1 "במילים אחרות, על המתנגד לקיום הצוואה להוכיח, כי מחומר הראיות עולה מסקנה מסתברת
2 שלפיה הצוואה נעשתה מחמת השפעה בלתי הוגנת, וכי מסקנה זו סבירה יותר מהיפותזה אפשרית
3 אחרת שלפיה הצוואה לא נעשתה מחמת השפעה בלתי הוגנת" (מרום, 847).

4

5 10. להקמת החזקה במקרה נתון העמיד בית המשפט העליון בפרשת מרום ארבע אבני בוחן בהן
6 ניתן להסתייע: עצמאות ותלות; תלות וסיוע; קשרי המצווה עם אחרים; נסיבות עריכת הצוואה (ראו לעניין
7 זה פרשת מרום וכן ש' שוחט "פגמים בצוואות", שם, עמ' 211-212). קמה החזקה בדבר קיומה של
8 השפעה בלתי הוגנת, במקרה נתון, עובר נטל הבאת הראיות אל מבקש הקיום לסתירתה – קרי, ליישב
9 את קיומן של אותן נסיבות שהוכחו עם היעדרה של השפעה בלתי הוגנת. גם לצורך כך נקבעו מבחנים
10 בפרשת מרום: מבחן הקרבה הרגשית; מבחן הנישול; מבחן השימוש לרעה בתלות; מבחן הגיונה של
11 הצוואה; מבחן ההשפעה המותרת; מבחן ההשפעה לטובת אחר. רשימה זו, כמו גם רשימת אבני הבוחן
12 להקמת החזקה, אינן רשימות סגורות ובתי המשפט רשאים להשתמש במבחנים נוספים המתחייבים
13 בנסיבותיו של המקרה הדיון לפנייהם, גם אם מתאימים הם למקרה הדיון בלבד.

14

15 למקרה שלפנינו

16 11. א. לאחר שבחנתי, לעומקה, את מסכת הראיות שהונחה לפני בית משפט קמא, באתי לידי
17 מסקנה כי עלה בידי המערערים להקים את החזקה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת ואף לעמוד בנטל
18 השכנוע, כי הצוואה השניה נערכה תחת השפעה בלתי הוגנת של המשיב. לטעמי, לא עלה בידי המשיב
19 ליישב את קיומן של אותן נסיבות שהביאו להקמת החזקה עם העדרה של השפעה בלתי הוגנת, מה
20 שהיטה את הכף, בסופו של יום, ברמה של מאזן ההסתברויות, לטובת המערערים.

21 אוסיף ואומר כי זו המסקנה המתבקשת, לטעמי, גם ללא הקמת החזקה האמורה.

22 ב. עמדתי זו שונה, כמובן, מזו של בית משפט קמא. הטעם לכך – הממצאים העובדתיים שנקבעו
23 על ידו אינם מתיישבים עם חומר הראיות שהונח לפניו והוא אף התעלם לחלוטין מראיות אלו, למצער, לא
24 נתן דעתו לפרטים מהותיים בחומר הראיות (אחד החרגים לכלל אי ההתערבות כפי שפורטו בע"פ

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

1 8146/09 אבשלום נ' מדינת ישראל; 8.9.11), המחייבים, לטעמי, ביישום נכון של ההלכה המשפטית,
2 את המסקנה, כי צוואת המנוחה נגועה בהשפעה בלתי הוגנת שהופעלה עליה על ידי המשיב.

3 ונסביר

המנוחה

5 12. א. בת 88 לעת עשיית הצוואה. ניצולת שואה. הוכרה כנכה על פי חוק עקב תגובה נפשית
6 לרדיפות ומחלות נוספות. מצבה הנפשי, בשל כך, יצר אצלה חשש וחרדת נטישה, להישאר לבד בבית,
7 מה שהכביד על התנהלותה.

8 מוכרת בביטוח הלאומי. זכאית לגמלת סיעוד משנת 2007. על פי הערכת תלות מהביטוח הלאומי מינואר
9 2009: עצמאית בניידות בתוך הבית; זקוקה לעזרה רבה או מלאה בהלבשה; זקוקה לעזרה פעילה בחלק
10 מפעולות הרחצה; לסיוע מועט באכילה ובשירותים, כולל הכוונה.

11 ב. בדצמבר 2007 נפטר בנה, אביהם של המערערים. אין מחלוקת שבן זה היה הבן האהוב עליה,
12 הבן המועדף, שהיה דואג לה ומטפל בה. מאז פטירתו היתה המנוחה שרויה באבל כבד.

13 ראיות רבות על כך הונחו לפני בית משפט קמא:

14 • דיווחים מהמרכז הישראלי לתמיכה נפשית וחברתית בניצולי שואה (להלן: "המרכז לתמיכה")
15 שנעשו החל מ-12.2.08 (כחודשיים לאחר מות הבן) ועד 4.4.13, כשבועיים לפני מותה מהם
16 עולה, כי היא מתגעגעת לחום ששרר ביחסיה עם הבן שנפטר "והאופן בו קרא את צרכיה"
17 ולתחושה העוטפת שהבן המנוח העניק לה; דיברה על תחושת הבדידות שמלווה אותה... ושוב
18 – "מאז שהבן שעטף אותה באהבה נפטר"; געגועים עזים וקשים לבן שנפטר ורצון להתחלף
19 ולהיות במקומו; כל דבר, גם משמח, מיד מחדד עוד יותר את העדרו עברה, כולל ביקור של הנכד
20 עם הנינה, אותה הבן לא זכה לראות; לדבריה היתה נותנת הכל כדי להתאחד עם הבן; איבדה
21 את החשק לחיות; מתקשה לחזור לתפקוד ולתחביבים בהם עסקה טרם פטירתו; לדידה, הסבל
22 שעברה בשואה הוא כאין וכאפס לעומת הבן שמת; מבחינתה הבן שנפטר הותיר אחריו חלל
23 גדול.

24 • דו"ח הערכת התלות של המל"ל, המתאר את המנוחה כמי שבוכה ללא הפסקה בערבים ובלילות,
25 ששרויה באי שקט חריף ובדיכאון מאז מות הבן. שומעת קולות לא מציאותיים והזיות – הקשורים

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני :

- 1 לבן "מדברת עם הבן שנפטר ובטוחה שהוא נכנס לחדר, שומעת אותו דופק בדלת והיא
- 2 פותחת את הדלת ומדברת איתו" (ראו עוד, בעמוד 662 למוצגי המערערים).
- 3 ג. על תחושת הבדידות המלווה אותה ניתן ללמוד מדיווח הגב' אפיק ממרכז התמיכה. המנוחה
- 4 מדווחת על בדידות גדולה וקשה. לדברי הגב' אפיק המנוחה מסרה לה שתחושת הבדידות מלווה אותה
- 5 גם כשנמצאת בחברת בני משפחתה ובכלל מלווה אותה מגיל צעיר. תחושה זו הלכה והעמיקה אחרי מות
- 6 הבן "שעטף אותה באהבה". על הפחד להישאר לבד ניתן ללמוד גם מחששה שהמטפלת נוסעת לחו"ל;
- 7 חשש שהמערער נוסע לחו"ל לשבועיים. בהקשר זה ביטאה חשש וחוסר מנוחה (בגלל החופשה של הבן
- 8 "מי ידאג לי?") וקישרה זאת עם חוסר רצון להמשיך ולחיות; אף מהפרידה שלה מהגב' אפיק שהיתה
- 9 צריכה לצאת לחופשת לידה ושאוּלִי לא תחזור (כך מדיווחי הגב' אפיק והגב' ביברניג ממרכז התמיכה).
- 10 ד. המנוחה, אשר העדיפה את הבן שנפטר על פני בנה המשיב, אף סייעה לו ברכישת דירה בחייו,
- 11 חשה יסורי מצפון כלפי המשיב. אין מחלוקת על כך. המנוחה ציינה זאת לפני הגב' אפיק מהמרכז לתמיכה
- 12 "דיברה על יסורי מצפון על כך שהפלתה לטובה את הבן המנוח"; לדבריה לא נתנה דבר לבן השני "כי
- 13 הייתי טיפשה".
- 14 13. העולה מהמקובץ – עניין לנו עם מצווה בגיל מתקדם; סובלת מליקויים בריאותיים מבחינה פיזית
- 15 (להבדיל מקוגניטיבית); שרויה באבל כבד ומתמשך על מות בנה האהוב אותו העדיפה על פני המשיב;
- 16 חשה (מבחינה סובייקטיבית) בדידות קשה; מוצפת בחרדות מפני הישארותה לבד בבית; מתייסרת
- 17 בייסורי מצפון כלפי המשיב על העדפת אחיו, בנה האהוב שנפטר, על פניו. הוסף לכך את הצורך של
- 18 המנוחה בסיוע, גם אם חלקי, הניתן לה ברמה הפיזית היומיומית על ידי המטפלת והסתגרותה בבית
- 19 בשלוש השנים מאז מות הבן (ר' דיווח הגב' יעל ביברניג ממרכז התמיכה שהחליפה את הגב' אפיק בשל
- 20 חופשת לידה) מה שהצריך טיפול בענייניה הכספיים והאחרים על ידי גורם חיצוני והגע למסקנה, כי מצב
- 21 הדברים יוצר, מבחינת המנוחה, כר פורה להפעלת השפעה בלתי הוגנת כלפיה.
- 22
- 23 **המשיב**
- 24 14. המשיב הוא הנהנה הבלעדי מעיזבונה של המנוחה. מה שיקבלו המערערים מעיזבונה נתון
- 25 להחלטתו, לשיקול דעתו הבלעדי.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני :

- 1 לאחר מות אחיו הפך המשיב לדמות דומיננטית וחשובה בחיי המנוחה ולמי שהיה איתה בקשר וטיפול בה
- 2 ובענייניה. אין על כך מחלוקת. המשיב מאשר זאת בסעיף 15 לתגובה להתנגדות שהפך להיות תצהיר
- 3 עדות ראשית שלו (להלן: "התגובה"):
- 4 "כשהיה [הבן] בחיים הוא שסייע לאם בעניינים הרפואיים והלוגיסטיים והיה מעורה ומעורב בחייה.
- 5 וכשנפטר [הבן] ז"ל, תפס את מקומו התובע (המשיב ש' ש') והיה לאמו בן מסור ואוהב, ליווה אותה
- 6 ועמד לצדה בכל דבר ועניין...".
- 7 בהמשך פירט המשיב את הסיוע שנתן למנוחה: אירוח בביתו בסופי שבוע; הסעה וליווי לקניות מדי שבוע;
- 8 הצגות תיאטרון; ליווי לבדיקות רפואיות; בתי קפה ומסעדות; ליווי לאירועים משפחתיים; המשיב היה
- 9 מבקר בבית המנוחה כמעט כל יום וקונה לה את כל מה שהיתה צריכה (עדות המשיב בעמ' 83 לפרוט'
- 10 קמא ש' 12-13); גם בני משפחתו של המשיב – אשתו וילדיו – נטלו חלק בסיוע שנתיקן ולקחו אותה
- 11 לנסיעות משפחתיות (ס' 18 לתגובה).
- 12 בסמוך לאחר פטירת הבן נתנה המנוחה למשיב ייפוי כוח לפעול בחשבונה על מנת, לטענתו, לדאוג
- 13 לתשלום הוצאותיה – מטפלת, עובדת זרה וכו' (ס' 20 לתגובה. ר' גם עדותו בעמ' 68 לפרוט' ש' 19-23)
- 14 ובשלב מאוחר יותר נטל לרשותו את כרטיס האשראי שלה, אף את המזומן, ודאג לה (עדות המשיב עמ'
- 15 82-83 לפרוט' קמא).
- 16 את הדברים מאשרת גם הגב' אפיק ממרכז התמיכה – כל האירועים, חגים שבתות היו אצל המשיב; הוא
- 17 היה זה שנסע איתה לטיפולים רפואיים; "לפעמים היתה בעיית זמינות אבל בגדול זה היה האדם שהיא
- 18 היתה פונה אליו" (עמ' 18-19 לפרוט' קמא). דברים דומים אנו למדים גם מעדותה של השכנה, חברתה
- 19 של המנוחה; המשיב היה זה שמארח בשבתות וחגים; עשה לה קניות; לוקח אותה לרופא "והיה מטפל"
- 20 (עמ' 33 לפרוט' קמא ש' 20-16. ר' גם עמ' 40 ש' 22-30, עמ' 41 ש' 2-1).
- 21 המשיב גם מעיד על עצמו – כך בעיקרי הטיעון מטעמו – כי "אל מול הקשר ההדוק והיומיומי בין [המשיב
- 22 למנוחה ז"ל] הקשר בין המנוחה למערערים היה קשר רופף ביותר, בעיקר בין המנוחה למערערת 2...
- 23 שהתראתה עם המנוחה בשנים האחרונות לחייה אחת לכמה חודשים בלבד..." (ס' 26 לעיקרי הטיעון;
- 24 ר' גם שאלות ב"כ המשיב לגב' אפיק ממרכז התמיכה ותשובותיה המאשרות "קשר דליל ביותר" בין
- 25 המנוחה למערערים אחרי מות אביהם-בנה, עמ' 18 לפרוט' קמא).
- 26

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

15. העולה מהמקובץ – עניין לנו בנהנה שהיה בקשר הדוק, יומימי עם המנוחה וטיפול בענייניה, אותם עניינים בהם נזקקה היא לסיוע, נהנה שתפס את מקום בנה האהוב של המנוחה שהלך לעולמו. עניין לנו, אפוא, בנהנה שהיתה לו האפשרות להפעיל השפעה בלתי הוגנת.
16. מפרשנו לפנינו את דמותה ואישיותה של המנוחה, בנסיבות הספציפיות אליהן היא נקלעה, לאחר מות בנה האהוב; משעמדנו על הקשר ההדוק שנוצר בין המנוחה למשיב, אשר תפס את מקומו של אותו בן אהוב (לשון המשיב עצמו בתגובה) ועמד לצדה בכל דבר ועניין (לשון המשיב עצמו בתגובה) לא ניתן לומר, כי לא נוצרו יחסי תלות של המנוחה במשיב.
- כשירות מנטלית-קוגניטיבית של מצווה לא שוללת מינה וביה קיומה של תלות. התלות יכולה לבוא לידי ביטוי גם בצורך של המצווה בסיוע פיזי של הנהנה, יהא היקפו אשר יהא, בודאי שעה שמתלווה לו צורך נפשי ורגשי עמוק של המצווה לקשר תמידי ורציף עם הנהנה. כזה המצב בענייננו, מנקודת המבט של המצווה – המנוחה – שאותה יש לבחון ולבדוק – המצווה הספציפית שצוואתו עומדת לפנינו להכרעה. לעיתים התלות הזו יכולה להיות כה יסודית ומקיפה שיש בה כדי להעביר את נטל הראיה לסתור לשכמו של הנהנה.
17. עיון מדוקדק בדיווחי הגב' [REDACTED] ממרכז התמיכה מלמד, כי המנוחה פיתחה תלות שכזו במשיב, תלות שתחילתה לאחר מות בנה האהוב, תלות שהלכה והעמיקה במהלך השנים עד לעשיית הצוואה ופטירתה.
- כבר ביום 28.7.08 מדווחת הגב' [REDACTED], כי המנוחה מפתחת "תלות מאוד גבוהה" במשיב; בדיווח מיום 6.4.09 – יחסים טעונים עם המשיב "משקעים מהעבר מול התלות שלה בו"; 27.4.09 – "תלויה בו מאוד לצרכיה הפונקציונליים והרגשיים" לצד משקעים שיש לה ביחסים עמו; 11.5.09 – מדווחת על בדידות קשה ופחד לריב עם המשיב ולאבד את הקשר "השברירי איתו"; 18.5.09 – "יחסי תלות עם משקעים רבים בינה לבין הבן [המשיב]"; 29.6.09 – "חוששת מכך שבנה נוסע לשבועיים לחו"ל"; פוחדת מאוד להישאר לבד בלילה, לדבריה אין לה למי "לפנות בעתות חירום"; 13.7.09 – "יחסים קרים עם הבן, תלויה בו מאוד"; 30.11.09 – "מרגישה מאוד חסרת אונים כשהיא תלויה ב[משיב] – הבן שאיתו היחסים היו פחות חמים"; 25.1.10 – "הביעה חוסר אמון בבנה. חשש שינצל אותה

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

- 1 מירושה; פחד מבדידות במידה וינתק איתה קשר"; 14.2.11 – "מתארת איך מרגישה הנאה רק
- 2 כשבנה הבכור מגיע לביקור. מתארת את המתח לפני בואו – קשה לה להסביר מדוע"; 6.5.12 –
- 3 "מריבה עם הבן – תלויה בו מאוד וסובלת מכך. לדבריה מרבה לכנות אותה "אישה רעה".
- 4 בחקירתה ציינה הגב' [REDACTED] כי המשיב, עמו היה למנוחה קשר מתוח, היה מאוד נוכח בחייה וכשנכנסה
- 5 לתמיכה "הוא היה מתקשר אליה 3 פעמים ביום היה מבקר אותה" (עמ' 15 לפרו' קמא ש' 18-19).
- 6 לדבריה היה איזה ריב ביניהם בעקבותיו המשיב לא התקשר "והטלפון לא צלצל... אלמלא שלוש
- 7 הפעמים ביום ש[המשיב] היה מתקשר אליה הטלפון היה דומם" (שם, עמ' 16 ש' 13-15). הגב' [REDACTED]
- 8 מרחיבה לעניין התלות ומתארת מקרים שהמנוחה היתה צריכה שהמשיב יסדר לה מטפלת זרה או יסיע
- 9 אותה לטיפולים אונקולוגיים והוא לא היה תמיד פנוי לזה "ואז הדברים התעכבו ופה היא פחדה להעמיס
- 10 עליו יותר מדי בקשות" (שם, עמ' 16 ש' 17-19).
- 11 המנוחה היתה, אם כן, תלויה מאוד במשיב מבחינה מנטלית-נפשית. גם המשיב מאשר זאת בחקירתו
- 12 עת עומת עם הדיווחים הנ"ל של הגב' [REDACTED]: "יכול להיות שתלויה מנטאלית, נפשית. לא היה שום תלות
- 13 לעשות בשבילה דברים... לא היתה תלות גופנית בי..." (עמ' 72 לפרו' קמא ש' 4-10).
- 14 אשר לדיווחיה של הגב' אפיק מאשר המשיב, כי הגב' [REDACTED] אינה משקרת. היא דוברת אמת "כנראה"
- 15 ומאשר שאלה הדברים שהמנוחה אמרה לה "מה שאמא שלי אמרה לה, היא אמרה" (עמ' 86 לפרו'
- 16 קמא ש' 17-23; ר' גם עמ' 76 ש' 18-21 "היא כותבת מה שאמי אמרה לה").
- 17 --
- 18 18. ועתה לשאלה האם הופעלה על המנוחה השפעה בלתי הוגנת?
- 19 לאחר בחינת הראיות שהונחו לפני בית משפט קמא ושקולו' אני סבור שהתשובה היא חיובית. ניתוח נכון
- 20 של הראיות מוביל למסקנה לפיה האבל הכבד על מות בנה האהוב; תחושת הבדידות והריק שהתלוותה
- 21 אליו; ייסורי המצפון על העדפת בנה שנפטר על פני המשיב – כל אלה הביאו לתלות נפשית ורגשית של
- 22 המנוחה במשיב ולניצולה של תלות זו, באופן לא הוגן, לעשיית צוואה המדירה את נכדיה מבנה שנפטר
- 23 מירושה והענקת הרכוש כולו למשיב, שיחליט ויקבע מה ייתן מרכושה לנכדיה-המערערים. ונבהיר!
- 24 א. בתגובה להתנגדות, אשר היווה כזכור את תצהיר עדותו הראשית, הצהיר המשיב, כי הוא מעולם
- 25 לא שוחח עם המנוחה על רצונה בדבר חלוקת הרכוש, על שיקוליה ועל צוואתה (ס' 45 לתגובה) ואף

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

- 1 הוסיף כי, גם כשניסתה המנוחה לשוחח עמו על כך הוא "נמנע במתכוון" מלעשות כן (ס' 8 לתגובה).
- 2 בחקירתו בבית משפט דבק המשיב בגרסתו זו.
- 3 עדותו זו של המשיב עומדת בסתירה גמורה לדיווחים של הגב' [REDACTED] ממרכז התמיכה. לא עברו מספר
- 4 חודשים ממות הבן והמנוחה מדווחת, כי "היא מרגישה בין הפטיש לסדן בענייני הירושה" וכי "מופעלים
- 5 לחצים מצד כלתה ומצד בנה". בהקשר זה היא מוסיפה "חוששת לאבד את תמיכת הבן" (דיווח מיום
- 6 10.3.08). בהמשך, בדיווחים מיום 31.3.08 ו-7.4.08 נכתב "כלתה לוחצת עליה בעניין ירושה";
- 7 מתמודדת עם לחצים מצד בנה וכלתה בעניין הירושה.
- 8 בדיווח מיום 23.3.09 נכתב, כי "בעקבות סירובה להעביר את ביתה ע"ש בנה – דיברה על הגירוש
- 9 מביתה והפרידה בת 6 השנים מהוריה, שינוי אידיאולוגיה...". הגב' אפיק התייחסה לדיווח זה בעדותה:
- 10 "מדובר פה בניצולת שואה שכל הרעיון שלצאת את הבית ולצאת לדרך חדשה היה מאוד מאיים.
- 11 בתקופת המלחמה היא עזבה את הבית גורשה מהבית, היתה במוסד לעבריינים ואח"כ בכפרים של
- 12 פולנים... וזה משהו מאוד טעון שעלה מעצם הרעיון שאולי תעביר את הבית על שמו ותעבור לדיר
- 13 מוגן". על שמו – על שם המשיב, יש לומר (עמ' 16 לפרו' קמא ש' 24-30). הגב' [REDACTED] מציינת בהמשך
- 14 עדותה, כי המנוחה סירבה שכן זה עורר בה הרבה פחדים (שם, עמ' 16 ש' 30, עמ' 17 ש' 1). המשיב,
- 15 שעומת עם דיווח זה טען, כי זו היתה דווקא הצעה של המנוחה להעביר את הבית על שמו ושהוא ימשיך
- 16 לטפל בה או שתעבור לדיר מוגן והדיר המוגן יהיה על שמו, אך הוא סירב (עמ' 78 לפרו' ש' 5-8). לטעמי,
- 17 יש להעדיף את הדיווח וההסבר של הגב' [REDACTED] נוכח דברי המנוחה על הלחצים שמפעיל עליה הבן בנושא
- 18 הירושה כפי שפורטו בדיווחים לעיל ונוכח דיווח נוסף של הגב' [REDACTED], מיום 12.2.12, בו מצוין, מפי המנוחה
- 19 שיש לה "חשד במניעיו של [המשיב], הבן שעוזר ונוכח, שהציע לה להעביר את הקרקע על שמו" בעוד
- 20 שהיא סבורה "כל עוד אני חיה, אני הבעל בית". מסקנה זו מקבלת חיזוק מדיווח נוסף מיום 25.1.10
- 21 ממנו עולה, כי המנוחה מביעה חוסר אמון במשיב, חוששת שינשל אותה מרכושה מחד ומפחדת ממנו
- 22 שינתק איתה קשר וישאיר אותה בודדה.
- 23 העולה מהמקובץ – המשיב שוחח גם שוחח עם המנוחה על ענייני הירושה והצוואה.
- 24 אין בכך די!
- 25 בסעיף 45 לפסק דינו קובע בית משפט קמא "אף הודאתו של התובע בחקירה כי שוחח עם המנוחה
- 26 על רכושה, אין בה כדי לסייע לנתבעים... שנית, לא קיים איסור על התובע לשוחח עם המנוחה על

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני :

- 1 נכסיה וברי כי אין די בעצם קיומה של שיחה כזאת בכדי להוכיח קיומה של השפעה בלתי הוגנת
- 2 לעניין הצוואה". נכון. אוסיף ואומר, מותר לנהנה לשוחח עם המצווה לא רק על הרכוש אלא גם על
- 3 הירושה, ומותר לו גם להשפיע על חלוקת הרכוש, שהרי לא בקיומה של השפעה אנו עוסקים, כזכור, אלא
- 4 באי ההגנות שבהשפעה.
- 5 ב. אין מחלוקת, כי יחסיה של המנוחה עם המשיב היו יחסים טעונים ומתוחים. בית משפט קמא
- 6 ייחס זאת לשוני הניכר באישיות של השניים כאילו מדובר בשני אנשים בני אותו גיל מבלי ליתן משקל
- 7 למצב הנפשי והרגשי בו היתה שרויה המנוחה.
- 8 מדיווחי הגב' [REDACTED] נלמד על "יחסים טעונים"; "מתוחים"; מדברת עליו כמעט בפרט, כועס עליה, מאוד
- 9 קשוח, צועק עליה, לא מרשה לה לבכות, לא מרשה לה להתאבל. לא חולק עמה את האבל שלה על בנה
- 10 (דיווחים מיום 12.5.08; 14.7.08; 21.7.08; 28.7.08). בהמשך מדווח, כי היא חשה ש"נהנה להפחיד
- 11 אותה וייחס רחשים בעליית הגג לבעלה ובנה (שנפטר)". מפחדת לריב עמו ולאבד את הקשר השברירי
- 12 איתו; יחסיה עמו מורכבים "מרבה להפעיל עליה לחצים ולאיים שיפסיק לעזור לה ולבקר. חוששת
- 13 להכעיס אותו"; יחסים קרים עמו; יחסיה עמו "קשים"; התייחסה אליו לראשונה כאיש רע ולא יכולה
- 14 לבטא רגשות בחברתו. לא מאפשר לה להתאבל ולועג לויותורים שלה על הנאה מאז פטירתו של הבן;
- 15 קושי רגשי עמו (ראה דיווחים מהימים 16.3.09; 6.4.09; 11.5.09; 13.7.09; 11.1.10; 22.3.10, ועוד).
- 16 ג. אין מחלוקת שהיו למנוחה ייסורי מצפון על שהעדיפה את הבן שנפטר, בחייו, על פני המשיב. לא
- 17 יכולה להיות מחלוקת שהמשיב ידע על ייסורי מצפון אלה ועל רצונה של המנוחה לפצות אותו על כך. הוא
- 18 גם הניח, כך לדבריו, בתגובה להתנגדות כי "בבוא היום תיעשה על ידי ההורים חלוקה הוגנת בהתחשב
- 19 בעבר" (ס' 17 לתגובה). המשיב עצמו מציין, כי המנוחה פנתה אליו בהצעה להעביר את המגרש על שמו,
- 20 הביעה דאגתה אליו שאין לו פנסיה בעוד שהמערערים מסודרים (ס' 49 לתגובה). זאת ועוד, בדיווח מיום
- 21 19.10.09 של הגב' [REDACTED] ממרכז התמיכה נכתב כי המנוחה התייחסה ליחסים הקרים עם המשיב ולדירה
- 22 שרכשה עבור הבן שנפטר. כן מצוין בדיווח זה, כי המנוחה "מסרבת לענות לבן הבכור על הנושא מה
- 23 שגרם לחיכוכים ביניהם". צא ולמד, כי הדירה שקיבל הבן שנפטר עוד בחייו הועלתה על ידי המשיב
- 24 כנושא לשיחה בינו לבין המנוחה שאחרת מדוע סירבה לדבר על הנושא, דבר שאף גרם לחיכוכים ביניהם.
- 25 הוסף לכך את הדיווח לפיו ביקש המשיב להעביר את הבית על שמו ואת סירוב המנוחה להיעתר לכך,
- 26 כדי ללמד על כך 'שהפיצוי' על הקיפוח עלה בשיחותיו של המשיב עם המנוחה. מסקנה זו נתמכת בעדותה
- 27 של השכנה לפיה סיפרה לה המנוחה, כי המשיב העלה בפניה "כל הזמן" את העובדה שהיא קנתה בית

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

1 לבן שנפטר עד שלדבריה אמרה לו שנמאס לה מכך (עמ' 29 לפרו' ש' 11-7). את נקודת המבט של
2 המנוחה לעניין זה ניתן לראות מהדיווח מיום 25.11.2010 בו היא מציינת כי היא "מתקשה לראות את
3 המקום ממנו הוא בא בציפייה שתפצה אותו על מה שחוזה כאפליה לרעה מכל אחיו".

4 ד. האם הצוואה שקוימה על ידי בית משפט קמא, זו מיום 28.1.11, הינה פרי רצון חופשי של
5 המנוחה בשל אותם ייסורי מצפון?

6 בית משפט קמא השיב על כך בחיוב. ניתן להכיל מסקנה זו אילו מבודדים את ייסורי המצפון משאר
7 הנסיבות שאפפו את מערכת היחסים בין המנוחה למשיב. בענייננו, ייסורי המצפון, במשולב עם מצבה
8 הנפשי והרגשי של המנוחה ותלותה במשיב נוצלו לרעה על ידי המשיב.

9 עיון בדיווחי הגב' [REDACTED] ממרכז התמיכה מלמדים על הסלמה בהתנהגותו ובהתנהלותו של המשיב כלפי
10 המנוחה, במהלך הזמן שחלף מאז מותו של הבן שנפטר – עובר לעשיית הצוואה הראשונה – וכלה
11 בעשיית הצוואה השנייה ואף לאחריה.

12 לפי הדיווחים

13 בחודשים שחלפו מאז מות הבן ועד לעשיית הצוואה הראשונה (30.7.08) הפעיל המשיב, כזכור, לחצים
14 על המנוחה בענייני הירושה. היחסים בינו לבין המנוחה היו יחסים מתוחים וטעונים על רקע תחושת
15 הקיפוח של המשיב מחד (אותן העביר למנוחה) וייסורי המצפון שלה על העדפת הבן הנפטר על פניו,
16 מאידך; תחושת הבדידות שליוותה אותה והצורך שלה בקשר עם המשיב, כתחליף לבן שנפטר, חרף
17 היחסים הקרים ביניהם רק הגבירו את תלותה בו.

18

19 והנה, אנו מוצאים את המנוחה מספרת לגב' [REDACTED], כי המשיב "מרבה להפעיל לחצים ולאיים שיפסק
20 לעזור לה ולבקר, חוששת להכעיס אותו". דיווח זה, מיום 16.3.2009 מתקשר לדיווח הבא אחריו, מיום
21 23.3.2009 בו מספרת המנוחה לגב' [REDACTED] כי סירבה להעביר את הבית על שם בנה (המשיב) ולדיווח
22 נוסף, קרוב מבחינת לוח הזמנים, בו מספרת על יחסים טעונים עם המשיב ומשקעים מהעבר מול התלות
23 בו "נראה שנהנה להפחיד אותה (ייחס רעשים בעליית הגג לרוחות בעלה ובנה)". בדיווח מיום
24 10.8.2009 מצוין כי ביטאה "בחצי פה" את "פחדיה שלא ידאג לה אם מצבה יתדרדר". בדיווח מיום
25 26.10.2009 חווה המנוחה את עזרתו של המשיב כשתלטנות "חוששת מאוד שהמעורבות שלו תיצור

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

- 1 קרע בינה לבין אשתו....". בדיווח מיום 4.1.2010 מצינת המנוחה לפני הגב' [REDACTED], כי היא מוצאת את
2 עצמה לעיתים קרובות במצב בו היא צריכה להחליט בין מימוש נכסים (חוששת מאוד ממחסור) לבין
3 שמירה על יחסים תקינים איתו (המשיב). בדיווח מיום 11.1.2010 מתייחסת אליו כ"רע" (לראשונה)
4 ובדיווח לאחריו, מיום 25.1.2010 מביעה המנוחה "חוסר אמון בבנה, חשש שינשל אותה מרכושה.
5 פחד מבדידות במידה וינתק איתה קשר. מתקשה לראות את המקום ממנו הוא בא בציפייה שתפלה
6 אותו על מה שחוזה כאפליה לרעה למול אחיו". גם בחקירתה בבית המשפט אישרה הגב' [REDACTED] כי
7 המשיב רצה פיצוי (עמ' 16 לפרוט' קמא ש' 1) וכי מבחינה רגשית רצתה המנוחה להיענות לו (עמ' 15
8 לפרוט' קמא ש' 29-30) וכשעלה הרעיון להעביר הבית על שמו ולעבור לדיר מוגן (עמ' 16 לפרוט' קמא
9 ש' 28-29) היא סירבה כי "זה עורר בה הרבה פחדים. היא פחדה שהוא לא יהיה איתה בקשר אם לא
10 יקבל את מה שרצה ופחדה ממקום חדש" (עמ' 17 לפרוט' קמא ש' 1-2). לדברי הגב' בחקירתה
11 התחושה שהיא קיבלה "וכמובן מהתחושה שלה ממנה" (של המנוחה ש'ש') "השטח שהיא צריכה")
12 התבקשה ש'ש') לממש היה ערובה ליחסים תקינים עם המשיב (עמ' 18 לפרוט' קמא ש' 1-2). בתשובה
13 לשאלה ישירה האם במהלך התקופה שהייתה בקשר עם המנוחה אמרה לה המנוחה שהמשיב מאיים
14 עליה השיבה "כן. לא מאיים באלימות אבל מאיים לנתק את הקשר ולא להיות נוכח בחיים שלה" (עמ'
15 20 לפרוט' קמא ש' 21-23), ובמקום אחר הוסיפה, כי למרות שהמשיב טיפל בה "...היה את המתח
16 ביניהם ותמיד היה את האיום שריחף שאם לא כך אני לא אתקשר" (עמ' 22 לפרוט' קמא ש' 5-9).
- 17
- 18 ה. דיווחים אלה, שאין חולק כי נאמרו על ידי המנוחה לנפש הקרובה אליה ביותר (העו"ס ממרכז התמיכה
19 . על הקשר הנפשי ביניהם ניתן ללמוד מהדיווחים אודות החשש שלה לעזיבת העו"ס לחופשת לידה,
20 החשש שלא תחזור, ועוד), גם אליבא דהמשיב, לא זכו לאזכור כלשהו בפסק דינו של בית משפט קמא.
21 דיווחים אלה מאירים באור אחר את העדות של השכנה, אותה ראה בית המשפט קמא כעדות כבושה
22 ודחה אותה משום שלא ראתה לנכון לשתף את העו"ס בטענות הקשות של המנוחה כלפי המשיב כפי
23 שנאמרו לה (לשכנה). השכנה הסבירה מדוע לא סיפרה לעו"ס "אני יודעת שהיא סיפרה להם. אני לא
24 מצאתי לנכון. היא הייתה אומרת לי שהיא מספרת להן (לעו"ס) הכל". היא חזרה ואישרה עובדה זו
25 בהמשך (עמ' 39 לפרוט' קמא ש' 1-5).
- 26 השכנה גם העידה, בתשובה לשאלה בדבר איומים של המשיב כלפי המנוחה, והשיבה :

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [redacted]

תיק חיצוני :

- 1 "הוא אמר לה שהוא רוצה שתחתום לו, שהוא יחליט מה לעשות הוא הבכור והוא יחליט כמה לתת
- 2 ומה לתת לצד השני והיא לא רצתה והיא לא רצתה וכל הזמן רצתה חצי חצי והוא אמר שהוא לא יבוא
- 3 לבקר אותה ולא יראה אותה והיתה מאוד לחוצה כי סך הכל יש לה רק אותו ובמשך שבוע ימים הוא
- 4 לא בא לבקר אותה ולא ענה לה לטלפונים והיא הייתה מאוד לחוצה ובכתה. עמדתי לידה פעם אחת
- 5 היא צלצלה אליו 10 פעמים והוא לא ענה ואז היא נשברה ויום למחרת היא אמרה לי עשיתי את זה
- 6 אין לי ברירה הלכתי איתו לעו"ד וחתמתי ואין לי ברירה אחרת. היא הייתה מאוד נסערת ורצתה
- 7 רסקיו והיא מאוד בכתה ואמרה שאין ברירה והיא מצטערת על זה ואין לה ברירה אחרת" (עמ' 28
- 8 לפרוט' קמא ש' 25 – עמ' 29 ש' 3). במקום אחר העידה שהמנוחה פחדה "שלא יבקר אותה שלא יבוא
- 9 אליה ותהיה בודדה שאין לה אף אחד, שתהיה לבד".
- 10 ייתכן שנכון היה ראוי לבטל עדותה זו של השכנה או לא לתת לה את המשקל הראוי אילו הייתה זו עדות
- 11 יחידה. ברם, עדות זו – בנוגע לבדידותה של המנוחה, הפחד שלה שינטשו אותה, שלא יבואו לבקר אותה,
- 12 הלחצים שהמשיב הפעיל עליה בנוגע לירושה – נתמכים מדיווחי העו"ס. לפנינו, אפוא, שתי עדויות –
- 13 בלתי תלויות (שהרי השכנה לא דיווחה לעו"ס שכן המנוחה אמרה לה שהיא מספרת לה) המלמדות על
- 14 קיומה של מערכת יחסית תלוית של המנוחה במצווה, תוצר הנסיבות אליהן נקלעה המנוחה, ששימשה
- 15 כר פורה להשפעה בלתי הוגנת, מה שקרה בפועל. נכון, אין לפנינו עדות נוספת על זו של השכנה בדבר
- 16 המפגש המתואר יום למחרת החתימה על הצוואה. אלא שאין צורך בכך. די בתשתית הראייתית שהונחה
- 17 לפני בית המשפט קמא מדיווחי העו"ס ועדות השכנה כדי ללמד על מערכת היחסים האמורה.
- 18
- 19 19. בפרק שעסק במתווה הנורמטיבי הבהרנו כי התאור "בלתי הוגנת" שמתלווה להשפעה נעוץ באופיה
- 20 של מערכת היחסים שבין המשפיע למושפע. יסוד אי ההגינות בהשפעה יכול להתבטא גם בנסיבות
- 21 הפעלתה על המצווה הספציפי נושא ההשפעה (בענייננו – מצווה השרויה באבל כבד על מות הבן יחד עם
- 22 תחושת בדידות קשה הרואה במשיב, חרף המתח ששרר ביניהם, את ממלא מקומו, מה שיצר תלות
- 23 יסודית בו, והכל בליווי מודעות שלה לתחושת קיפוח אצלו שאותה צריך לתקן), ולאו דווקא במטרת
- 24 המעשה או בתוצאות שאותן מבקש המשפיע להשיג. כזה הוא המקרה שלפנינו, וביתר שאת שכן התוצאה
- 25 שהושגה בעקבות אותה השפעה, בלתי הוגנת בנסיבות הפעלתה, תאמה לחלוטין את רצונו של המשיב.
- 26

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

1 קו הגבול בין השפעה בלתי הוגנת ובין השפעה לגיטימית וטבעית הינו דק ביותר. עמדתי על כך בספרי
2 "פגמים בצוואות", מהדורה שלישית, עמ' 219-214. בתי המשפט התלבטו רבות, בפסיקותיהם, בניסיון
3 לקבוע את קו הגבול הזה (ראו השופט חשין בפרשת מרום, שם). בהקשר זה, אין לבוא בטרוניה אל בן
4 אוהב וסועד הדואג להורה ומטפל בו גם אם נוצרה, בשל כך, תלות של ההורה בבן. להיפך, יש להוקיר
5 זאת. שונים הם פני הדברים כאשר התלות האמורה מנוצלת ע"י הבן, באופן לא הוגן, להשפיע על ההורה
6 בנושא עריכת צוואה. דווקא משום כך, מחויב בית המשפט בבחינה מדוקדקת של הנסיבות, כפי שהובאו
7 בראיות, וזאת כדי להבחין בין הנסיבות החיצוניות המצביעות על השפעה לגיטימית וטבעית של הנהנה
8 על רצונו של המצווה – או על התנהגות של הנהנה שגרמה להכרת תודה של המצווה כלפיו – לבין נסיבות
9 שיש בהן כדי לעורר חשש להשפעה בלתי הוגנת אשר יש בה כדי לפגוע ברצונו החופשי של המצווה
10 והוכחתה.

11
12 20. לא נעלמה מעיני טענת ב"כ המשיב, אשר התקבלה בבית משפט קמא (ס' 90 לפסה"ד), כי הצוואה
13 הגיונית היא בהיותה משקפת את רצון המנוחה לפצות את המשיב על העדפתו את אחיו, דבר שבא לידי
14 ביטוי אף בדיווח של העו"ס מיום 20.10.2008 ובעדותה בבית משפט אותם ייחס ב"כ המשיב לצוואה
15 השנייה (עמ' 3 לפרוט' הערעור ש' 20-24). דא עקא, שדברי המנוחה המדווחים הנ"ל נעשו בסמוך לאחר
16 עשיית הצוואה הראשונה, שיש בה אכן העדפה של המשיב שמקבל סכום ביתר של \$150,000 בעוד
17 שהצוואה שתוקפה עומד על המדוכה נעשתה למעלה משנתיים לאחר הדיווח האמור ושנתיים וחצי לאחר
18 הצוואה הראשונה, בה מודרים המערערים לחלוטין תוך מתן סמכות מוחלטת למשיב לקבוע את חלקם.
19 בתשובה לשאלה אם ההעדפה בצוואה הראשונה היתה למעשה הפיצוי שלו לקיפוח השיב המשיב בחיוב
20 "אני מניח, מה שכתוב שם, אני יודע" (עמ' 73 לפרוט' קמא ש' 4-1).

21 טענה נוספת, אותה קיבל בית משפט קמא נוגעת לאומד דעתה של המנוחה "היא לא סברה כי הנתבעים
22 (המערערים כאן ש'ש') זכאים לרשת את רכושה". מסקנה זו, למד בית משפט קמא מתמליל שיחה בין
23 המנוחה לבין המערער 1 בו היא אומרת "הנכדים שלי הם לא יורשים שלי, אם אתה מקבל זה חלק שא'
24 (הבן שנפטר ש'ש') היה צריך לקבל" (ס' 82 לפסק הדין). אם אכן זו הייתה סברתה של המנוחה – אותה
25 העלתה בשיחה מיום 2.3.2008 (ר' ס' 81 לפסה"ד) הכיצד עשתה המנוחה את צוואתה הראשונה מיום
26 30.7.2008 (מאוחר לשיחה) ובה כן ציוותה מרכושה למערערים תוך שהיא מציינת, בסעיף 6 לצוואה זו,
27 "הנני מצווה כי את כל זכויותי בבית כאמור בסעיף 3א' ירשו (הדגשה שלי ש'ש') בכפוף

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

1 ל...להלן:.... "ומציינת את שמותיהם כיורשים חצי, רבע לכל אחד? מכאן דבריה אלה של המנוחה מלמדים
2 רק על כך שהיא הבינה שהם לא יורשים אותה ישירות אלא נכנסים בנעליה אביהם-בנה מכוח היותו הוא
3 יורש שלה. ראייה לכך, אני מוצא בשיחה של המנוחה עם המערער ב-1 במרץ 2008, טרם עשיית הצוואה
4 הראשונה, בה היא מסבירה "הנכדים שלי לא יורשים שלי, אם אתה מקבל זה חלק שא' (הבן שנפטר
5 ש'ש') היה צריך לקבל....אני אמרתי שאני רוצה שחצי של [המשיב] חצי של [הבן שנפטר] אבל החצי
6 של [הבן שנפטר] זה שלך ושל [מ' - הנכדה ש'ש'] זה הכל..." (עמ' 429 לתיק מוצגים ש' 3-1).

7
8 21. בית משפט קמא ראה לנכון לייחס למערער 1 ניסיון "לדבר על ליבה של המנוחה" כבר באותו
9 מועד, חמש שנים טרם פטירתה, ולשכנע אותה לערוך צוואה ולחלק את רכושה על פי ראות עיניו, תוך
10 שהוא טוען לפניה כי "הכי צודק זה חצי רבע רבע". כבר הבהרנו כי אין עניינו בהשפעה אלא באי
11 ההגינות בהשפעה. שנית, אין בניסיונו זה אלא לקבל את חלקו. אין בניסיונו זה כדי להגדיל את חלקו.
12 שלישית, "בית משפט אינו יכול להסתפק בקביעה בדבר חוסר מהימנות של צד אחד מבלי לדון
13 במהימנות הצד השני. עליו לשקול גרסה מול גרסה ולקבוע איזו מהן אמינה יותר בעיניו. העובדה
14 שאחד הצדדים נמצא כלא אמין אינה שוללת את האפשרות כי מהימנותו של הצד השני תתגלה
15 כנמוכה עוד יותר" (ע"א 11100/02 חצור נ' דותן, 16.2.2004). בעניינו, אין די בניסיונו של המערער 1
16 לדבר על ליבה של סבתו לקבל את חלקו בירושת אביו אותה כדין ניסיונו של המשיב (שצלח) לקבל את
17 כל עיזבון אמו המנוחה תוך הדרת אחיו (ובנסיבות ילדיו נכדיה – אחייניו) ממנו.

18

19

סוף דבר

20 22. אם דעתי תישמע אמליץ לחברי לקבל את הערעור ולקבוע, כי צוואת המנוחה מיום 28.1.2011
21 מבטלת; לבטל את צו קיום הצוואה שניתן לה; להורות על השבת ההוצאות שנפסקו לטובת המשיב
22 בהליך קמא ככל שאלה שולמו, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום תשלומם ועד השבתם
23 בפועל, ולחייב את המשיב בהוצאות המערערים בשני ההליכים כדי סך של 35,000 ₪.

שאל שוחט, שופט

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני :

1

2

3

4

השופטת י. שבח

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

אני מצטרפת למסקנת חברי השופט שוחט לפיה יש לקבל את הערעור. אבקש להוסיף :

בין מכלול שיקוליו, ציין בית משפט קמא, בין היתר, כי השתכנע "כי הוראות הצוואה הגיוניות בנסיבות העניין".

הגיונה של צוואה הינו, כידוע, אחד מהפרמטרים בעזרתם ניתן לבחון קיומו של רצון חופשי, ולהבדיל, קיומה של השפעה בלתי הוגנת. וכפי שנפסק:

"מבחן הגיונה של הצוואה: צוואה אמורה לשקף את רצונו האמיתי של המצווה. לבחינת אמיתותה של הצוואה עשוי בית-המשפט להידרש לבדיקת הוראותיה באמת-מידה הגיונית. השאלה אינה אם הצוואה סבירה על-פי הבנתו של השופט, אלא אם היא סבירה על-פי הבנת השופט את הגיונו של המצווה. מן הראיות הבאות לפני בית-המשפט, במסגרת הדין בתוקפה של הצוואה, קרוב שתצטייר בפניו תמונת חייו של המצווה עובר לכתיבת הצוואה, קשריו החברתיים, ערכיו והעדפותיו; ויעלה בידו לבדוק אם הצוואה, מנקודת מבטו המשוערת של המצווה, נראית לכאורה הגיונית. תשובה חיובית לשאלה זו תחזק את ההערכה כי הצוואה משקפת את רצון המצווה (פרשת צוריאנו [38], בעמ' 1075 ופרשת מירסקי [22], בעמ' 159). מנגד, כאשר תוכן הצוואה נראה בלתי סביר, יש מקום לבדוק היטב את כשרות הצוואה (פרשת פרל [31], בעמ' 306)". (פסקה 33 לפסק דין מרום המובא בפסק דינו של השופט שוחט)

וכן:

"כן התחשבה הפסיקה, כשנדונה טענה של השפעה בלתי הוגנת, גם בסבירותה ובהגיונה של הצוואה. שאין דומה צוואה בה נמצא טעם סביר להסדר הקבוע בה, לצוואה מוזרה או חריגה (השווה: ע"א 196/85 רזנפלד ואח' נ' סלנט ואח' פ"ד לט(4) 550, בעמ' 553 מול האות ה'; ע"א 698/76, 821/76 עזבון גוסטפסון ואח' נ' ולך פ"ד לב(2) 556 בעמ' 559, בהם נמצאה הצוואה הגיונית והדבר תרם לקיומה, ולעומתם ע"א 36/86 זלוף ואח' נ' זלוף שטרם פורסם)... (פסקה 12 לפסק דינו של השופט גולדברג בע"א 5417/90 צוריאנו נ' חכמוב).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 ואח' נ' [REDACTED]

תיק חיצוני:

עד יום פטירתה. ומן העבר השני- יחסה הצונן והמסתייג כלפי המשיב, ש"לועג לה על האופן בו
מתאבלת" (דיווח מיום 20.4.09), שלא זו בלבד שלא מילא את החלל שהותיר אחיו המנוח, אלא
שהמנוחה חששה ממנו, לא נתנה בו אמון, ואף חשדה בו כי הוא זומם לנשל אותה מרכושה. קשה לקבל
כי למרות האמור לעיל החליטה המנוחה מתוך רצון חופשי לתת למשיב "הכל" ולנשל לחלוטין את ילדי
בנה האהוב.

התקשיתי אפוא למצוא את ההיגיון שבצוואה.

טרם סיום ברצוני להביע הערכה לפעילותן של העובדות הסוציאליות הגב' [REDACTED] ו[REDACTED]
מעמותת "עמך"- המרכז הישראלי לתמיכה נפשית וחברתית בניצולי השואה והדור השני, שביקרו
את המנוחה במהלך השנים 2008-2013 במסירות ובהתמדה, שבוע בשבוע, והיו לה לכתף ולמשענת.
תבאנה על הברכה.

כאמור, אף אני סבורה כי דין הערעור להתקבל, וכי יש לבטל את אישורה של הצוואה השנייה.

12

יְהוּדִית שְׁבַח, שופטת, סג"נ
16

17

השופט י. אטדגי

18

אני מסכים.

19

23

24

יונה אטדגי, שופט

25

26

התוצאה

27

הערעור מתקבל.

28

פסק דינו של בית משפט קמא בטל בזאת, אף הצו לקיום צוואתה השנייה של המנוחה – מבטל.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 47856-12-16 מ"י ואח' נ' מ"י

תיק חיצוני:

- 1 ככל ששולמו ההוצאות שנפסקו לטובת המשיב בהליך קמא, אלה תושבנה למערערים בתוספת הפרשי
- 2 הצמדה וריבית כחוק מיום תשלומם ועד השבתם בפועל.
- 3 המשיב ישלם למערערים הוצאות ושכ"ט עו"ד בסך כולל של 35,000 ₪.
- 4 העירבון שהפקידו המערערים יושב להם באמצעות בא כוחם.
- 5 ניתן לפרסום ללא שמות הצדדים או כל פרט העשוי לזהותם.
- 6 המזכירות תשלח לצדדים העתק פסק הדין.
- 7
- 8 ניתן היום, ח' אייר תשע"ח, 23 אפריל 2018, בהעדר הצדדים.

יונה אסדגי, שופט

שאול שוחט, שופט

יהודית שבת, שופטת, אב"ד

9